

Bulletin DEF

Časopis Dunajského environmentálního fóra

*Biodiverzita řeky Sávy
Řeky pro život
Mokřady Dragoman*

IMPRESSUM

DEF Bulletin je oficiální publikací Dunajského environmentálního fóra.

DEF Bulletin napomáhá posláním Dunajského environmentálního fóra – chránit řeku Dunaj se všemi jeho přítoky a jejich biodiverzitu pomocí spolupráce nevládního a vládního sektoru a místních obyvatel při prosazování udržitelného využívání přírodních ekosystémů.

DEF Bulletin je distribuován všem zájmovým skupinám. V elektronické podobě a v angličtině je dostupná na webové prezentaci DEF - www.def.org.hu. Českou verzi si můžete stáhnout z internetových stránek Unie pro řeku Moravu www.uprm.cz

Více o možnostech zaslání získáte na:

DEF Secretariat, Déri sétány 13. III.4.
H-6500 Baja, Hungary / Maďarsko
Tel.: +36 525 163, Fax: +36 525 163
E-mail: def@baja.hu

Editor anglické a slovinské verze: Milan Vogrin

Editor české verze: Nicol Perečková

Překlady z angličtiny: Jana Krejčí

Design: Marginalija, d.o.o., Slovinsko

Názory vyjádřené autory článků nemusí nutně odrážet názory DEF a editora.

Vydání tohoto čísla DEF Bulletinu podpořila Evropská unie.

Fotografie na obálce: Polák malý (*Aythya nyroca*). Foto Milan Vogrin

V tomto vydání

Úvodník

Natura 2000 M. Vogrin	3
BED – Brodská ekologická společnost I. Beneš	4
Tři prezidenti na Velké louce v Kölkedu A. Mórocž	5
Mladí tvůrci pro Dunaj 2007 na Slovensku V. Chrenková a M. Janák	5
V Bulharsku vyhrál národní kolo soutěže „Mladí tvůrci pro Dunaj 2007“ soubor slaměných postav I. Dobreva.....	6
Ochrana biologické rozmanitosti záplavových území v povodí řeky Sávy B. Erg	7
Červený seznam ohrožených druhů IUCN 2007 ukazuje, že krize vymírání se stupňuje B. Erg	9
Výraznější zohlednění mokřadů v managementu povodí na území Slovenska M. Janák	10
Řeky pro život L. Krejčí	12
Mladí tvůrci pro Dunaj 2007 L. Krejčí	12
Den Dunaje 2007 v České republice L. Krejčí	13
Mrtvé stromy v potocích a řekách L. Krejčí	14
Barje – projekt probíhající na naší škole S. Osole	15
Zpráva Bulharské koalice neziskových organizací zabývajících se udržitelnou protipovodňovou prevencí D. Popov	16
Vítězkami mezinárodní soutěže škol „Mladí tvůrci pro Dunaj 2007“ se staly maďarské studentky Csege V., Dendök V., Ottlakán K. a Rozsnavszky N.	17
Ochrana a udržitelný management biodiverzity v regionu Dragomanských mokřin a vápencového vrchu Chepun A. Ralev	18
Nová kniha M. Kravčík	19
Ústředí DEF a mluvčí fóra	20

Natura 2000

Natura 2000 je síť Evropské Unie s nejcennějšími přírodními lokalitami na území všech 27 zemí EU, založená v roce 1992 dle Směrnice o stanovištích. Hlavním cílem této sítě je zabezpečení dlouhodobého přežití nejcennějších a nejohroženějších druhů a jejich biotopů. Síť zahrnuje evropsky významné lokality (EVL) označené členskými zeměmi podle Směrnice o stanovištích a ptačí oblasti (PO) vytvářené podle Směrnice o ptácích z roku 1979.

Natura 2000 není systémem striktních přírodních rezervací, které vylučují veškerou lidskou činnost, tak jak si to stále mnoho lidí myslí. Lokality začleněné do Natury 2000 zahrnují jak území chráněných oblastí, tak také ostatní území patřící různým vlastníkům, která jsou využívána k rozličným účelům. V obou, tedy chráněných i státem nechráněných oblastech, by nicméně měl být kladen důraz na zajištění budoucího řádného managementu ve prospěch ohrožených druhů živočichů, rostlin a stanovišť.

Podobně jako mnoho jiných přírodních stanovišť, také mnoho z těch, zahrnutých do Natury 2000 čelí různým tlakům a hrozbám. Daná situace si vyžaduje rozmanité ekologické a ekonomické projekty k zajištění uchování současného stavu a ke zlepšení situace do budoucna. Pro realizaci těchto projektů jsou samozřejmě dostupné některé evropské fondy. V tomto vydání bulletinu vypráví Andrey zajímavý příběh úspěšného projektu z jednoho z navrhovaných území Natury 2000 v Bulharsku.

Doufám, že vás zaujmou i další články publikované v tomto novém bulletinu.

Váš Milan

BED – Brodská ekologická společnost

BED – Brodská ekologická společnost (Brod Ecological Society) je chorvatskou neziskovou organizací ze Slavonského Brodu, jejíž činnost je především zaměřena na chráněné území Gajnské pastviny (Gajna pasture) rozkládající se v těsné blízkosti řeky Sávy, dvacet kilometrů východně od Slavonského Brodu. Tato nezisková organizace (dále jen BED) byla založena v roce 1989, takže dnes má již za sebou osmnáctiletou praxi. Nejlepších výsledků dosáhla v ochraně biologické rozmanitosti a v ochraně přírody jako takové. V současnosti BED čítá sto šedesát registrovaných členů a kolem čtyřiceti stálých aktivistů.

Mnoho dřívějších projektů bylo vedeno nezávisle samotnou BED, jiné ve spolupráci s dalšími subjekty, jako například projekt sčítání ptáků, který byl realizován v součinnosti s Mezinárodní organizací pro ochranu ptactva (the International Organization for Bird Protection). V letech 1995, 1997 a 1999 byl v Gajně zorganizován Mezinárodní úklid pobřežních zón a na březích řeky Sávy v Slavonském Brodu se pak podobná akce uskutečnila v letech 1996 a 2000. Díky finanční podpoře z REC bylo zrealizováno mnoho vzdělávacích projektů pro místní obce a společenství.

Posledně zrealizovanými projekty BED byl projekt v povodí Dunaje na ochranu území před znečištěním, který probíhal v rámci Dunajského regionálního projektu (Danube Regional Project) za podpory REC a UNDP-GEF v roce 2005 a v roce 2006 k němu BED včlenila projekt nazvaný „Ochrana biologické rozmanitosti v inundačních zónách řeky Sávy“, financovaný organizací Croatian Waters a realizovaný ve spolupráci se Státním institutem pro ochranu přírody. BED byla tou neziskovou organizací, která v roce 1990 iniciovala návrh na vyhlášení Gajny za chráněnou oblast.

V současnosti je BED zapojena do projektu v rámci programu CARDS 2004 financovaného

z fondů EU, který nese název „Ochrana, zachování a zvýšení biologické rozmanitosti a rozvoj ekologického povědomí prostřednictvím chovu místních chorvatských druhů zvířat a stimulace ekologické produkce.“ Projekt potrvá osmnáct měsíců (červen 2007 – prosinec 2008) a jeho celkovým záměrem je ochrana, zachování a zvýšení biologické rozmanitosti v chráněné oblasti Gajna rozkládající se ve východní části okresu Brod-Posavina, podél inundační oblasti řeky Sávy, a to v souladu s Národní strategií ochrany životního prostředí. Projekt bude také podporovat a vytvářet prostředí pro ekonomické aktivity jakými jsou např. ekologické zemědělství a turistika a bude zajišťovat udržitelný rozvoj v souladu s ekologickými principy venkovských oblastí Chorvatska, s hlavním zaměřením na vesnice spadající pod samosprávu v Oprisavci. Projekt bude realizován prostřednictvím ochrany a chovu místních druhů chovných zvířat, což zajistí ochranu biodiverzity v Gajně díky jejich pastvě ve volné krajině. Dalším záměrem projektu je být aktivní v jeho rámci a aktivovat další mechanismy a skupiny, které budou asistovat při vytváření a udržování podmínek pro tradiční pastvu dobytka, která je nutná pro zachování mizejících autochtonních druhů a krajiny. V rámci projektu budou také chráněna rybí trdliště na řece Sávě a stejně tak přirozená krmiště pro migrující druhy ptáků (mokřadní biotopy v okrese Brod Posavina jsou obrovskými zimními migračními stanovišti pro dvě tisícovky jeřábů a pět až šest tisícovek divokých hus a dalších mokřadních druhů ptáků). Dalšími výsledky projektu bude ochrana domácích druhů zvířat mezi něž patří plemeno slavonsko-podolské krávy (Slavonian Podolian), plemeno slavonského černého vepře (Slavonian Black Hog) a plemeno posávanského koně (Posavian horse). Všechny tyto aktivity vytvoří předpoklady pro rozvoj venkovské a ekologické turistiky.

Iris Beneš

E-mail: iris.benes@sb.htnet.hr

Tři prezidenti na Velké louce v Kölkedu

Setkání tří prezidentů třech sousedících zemí, které se uskutečnilo 4. září, patřilo mezi nejdůležitější události roku 2007. Účastníky setkání byli Stjepan Mesic, prezident Chorvatska; Boris Tadic, prezident Srbska a Sólyom László, prezident Maďarska.

Scénou pro toto setkání se stala Velká louka v Kölkedu rozkládající se jižně od Moháče, v oblasti Béda-Karapancsa, jež je součástí Národního parku Dunaj-Dráva.

Prezidenti pozorující nedaleko se pasoucí maďarský šedý skot, se zdravili s hosty a zástupci tisku a nakonec, ale nikoliv v nejmenší míře, vyjádřili své poděkování pořadatelům akce, Ředitelství Národního parku Dunaj-Dráva.

Později slavnostně přestříhli stuhu na naučné tabuli, která představuje sousedící přírodní oblasti zmiňovaných třech zemí. Každý z nich zasvětil tu část, která patří jeho vlastní zemi a zobrazuje rozsáhlé a souvislé povodí Dunaje.

Po slavnostním přestřížení stuhu, prezidenti vypustili tři mláďata čápů černých jako symbol společného úsilí třech zemí ochránit přírodní oblasti. Všichni tři čápi byli barevně okroužkováni, takže mohou být v budoucnu snadno identifikováni odborníky. Poté proběhla společná tisková konference, jedním z nejpodstatnějších poselství konference byla důležitost založení jednotné chráněné oblasti co nejdříve to bude možné, v jejímž rámci by nešlo jen o ochranu živočichů, ale také o možnost volného pohybu v této oblasti pro občany všech tří sousedících zemí. Prezidenti zdůraznili, že k efektivnímu dosažení tohoto cíle je nutná vzájemná spolupráce.

Po tiskové konferenci následoval oběd. Zatímco politici ochutnávali dušeného sumce, fazole vařené ve džbánu a dušené hovězí z místního plemene šedé krávy, zahájili také přátelskou diskuzi s místními obyvateli, kteří se účastnili příprav na tuto událost.

Po úspěšném setkání v Kölkedu prezidenti odcestovali do Chorvatska a poté do Srbska.

Mórocz Attila
Ředitelství Národního parku Dunaj-Dráva

Mladí tvůrci pro Dunaj 2007 na Slovensku

V roce 2007 společnost DAPHNE znovu organizovala soutěž „Mladí tvůrci pro Dunaj“ na území Slovenska. V letošním roce se soutěže zúčastnilo 48 školních týmů z osmi škol, z celkovým počtem 143 zúčastněných studentů. Komise ocenila osm výtvarných děl z celkového počtu čtyřiceti osmi.

Vítězné školní týmy obdržely dárkové balíčky obsahující knihy o přírodě a ekologicko-vzdělávací materiály a nástroje vytvořené společností DAPHNE. Vítězná díla a týmy byly představeny veřejnosti během oslav Dne Dunaje 2007. Vítězné školní týmy, které nebyly přítomny na oslavách Dne Dunaje, obdržely své ceny v červenci. Tyto jim doručila společnost DAPHNE. Zástupce vítězného týmu se zúčastnil setkání národních vítězů v Budapešti v listopadu 2007.

Viera Chrenková and Milan Janák
E-mail: janak@daphne.sk

V Bulharsku vyhrál národní kolo soutěže „Mladí tvůrci pro Dunaj 2007“ soubor slaměných postav

Národní kolo soutěže Mladí tvůrci pro Dunaj 2007 v Bulharsku (The Danube Art Master competition) bylo organizováno v součinnosti s regionálními vzdělávacími institucemi. To vyústilo v účast mnoha klubů a středisek výtvarného umění, stejně tak jako mnoha, organizátory oslovených, uměleckých skupin.

Vycházejí z pravidel daných národními podmínkami, byly ustanoveny dvě kategorie, první pro výtvarná díla, jež musí být vytvořena z přírodních a odpadních materiálů a druhá kategorie malby. Pro malbu byly vytvořeny tři věkové kategorie, 5-9 let, 10-14 let a 15-19 let. Národní vítěz byl vybrán z první kategorie – díla z přírodních materiálů a zúčastní se mezinárodního kola soutěže Mladí tvůrci pro Dunaj. Uzávěrka pro přijetí děl proběhla 30. září 2007. Účastníkům byla dána možnost předložit originální umělecká díla, fotografie děl nebo prezentovat své výtvary cestou multimediální prezentace ukazující proces vzniku děl.

Dohromady bylo do soutěže přijato 130 výtvarných prací a maleb.

Nejpočetnějšími byli účastníci ze severního Bulharska (oblast povodí Dunaje). K aktivním účastníkům patřili Klub výtvarného umění v Razgradu, Školní umělecký klub Palitra, Obecní dětské centrum pro kulturu a umění z Russe a Tradiční umělecký klub a Klub výtvarného a užitého umění ze Silistra, kteří zaujali svou nápaditostí. Mezi aktivními účastníky byli i ti z jižního Bulharska; nádherná výtvarná díla byla zaslána dětmi ze školy Kristo Smirnenski sídlící ve městě Stamboliiski. Žákyně této školy se stala vítězkou národního kola. Výsledky v jednotlivých kategoriích jsou následující: 5-9 let – 36 děl; 10 – 14 let – 60 prací; 15 – 19 let – 11 prací; užité umění – 23 prací. Vítězná díla vybírala komise složená ze zástupců DEF NFP, WWF-DCP, státního úřadu a dvou přizvaných malířek, paní Nadejdy Lilové a slečny Lilie Pangelové. The Plastika Club ze školy Hristo Smirnenski v Stamboliiski, se stala vítězným dílem národní soutěže a dvě z tvůrkyň, Stefka Lazarova (13 let) a Veselina Uchkova (12 let) byly vybrány, aby reprezentovaly Bulharsko v mezinárodním kole soutěže Mladí tvůrci pro Dunaj. Jejich dílo pojmenované „Rybáři“ je vytvořeno z listů kukuřice a je příkladem tradiční bulharské ruční tvorby. S rozsáhlým souborem slaměných postav, děti a jejich učitelka, paní Momchilová, proměnily běžné předměty v domácnosti na působivá a oduševnělá umělecká díla. Další sedmnáct výtvarných děl bylo vybráno a oceněno národní komisí a tři speciální ocenění byly uděleny společností EkoBulPack.

Vítězové bulharské národní soutěže byli vůbec poprvé oceněni v mezinárodním kole soutěže Mladí tvůrci pro 2007 v Budapešti, v Maďarsku.

Iva Dobрева, e-mail: iva@ceie.org

Foto: archiv DEF NFP Bulharsko

Ochrana biologické rozmanitosti záplavových území v povodí řeky Sávy

Řeka Sáva

Řeka Sáva je druhým největším přítokem Dunaje, jehož biologický význam tkví v nedocenitelné biologické a krajinné rozmanitosti. Povodí Sávy hostí nejrozsáhlejší komplex aluviálních mokřadů ve svém záplavovém území a rovněž nejrozsáhlejší systém lužních lesů v celém povodí Dunaje. Sáva je jedinečným příkladem toku, kde záplavová území jsou stále ještě nedotčená, takže příznivě působí nejen na zmírnění povodní, ale i na biodiverzitu. Celková délka Sávy od jejího pramene až po soutok s Dunajem činí 950 km. Sáva pramení ve Slovinsku, protéká přes Chorvatsko v délce 510 km a vytváří dvoukilometrovou hranici se Slovinskem a hranici s Bosnou a Hercegovinou v celkové délce 311 kilometrů. Poté se vlévá na území Srbska do Dunaje. Nejvýznamnější a nejcharakterističtější krajinu lze nalézt v oblasti středního povodí Sávy, kde se nachází mozaika přírodních záplavových území a kulturní krajina vytvářená podle tradičních schémat hospodaření typických pro říční údolí Střední Evropy v minulosti. Řeka Sáva je pokládána ochránci přírody a vědci za jeden z „korunních klenotů“ evropské přírody a byla vybrána jako ústřední region ve Strategii panevropské biologické a krajinné rozmanitosti (PEBLDS) Rady Evropy.

Maďarský šedý skot. Foto: Boris Erg

Projekt

K zabezpečení integrace ochrany ekologických hodnot podél řeky Sávy do managementu Sávy, společně iniciovali the World Conservation Union (IUCN) a Wageningen International (WI) projekt s názvem „Ochrana biodiverzity záplavových území v povodí Sávy“. Projekt má podporovat země v povodí Sávy ve smyslu rozpoznání, určení a managementu biologické a krajinné rozmanitosti podél řeky Sávy a dále podpořit

využití EU směrnic o ptácích a stanovištích. Tento navrhovaný projekt ukáže inovační schémata ochrany a řízení, která hledají vhodná spojení pro hospodářské využití půdy, ochranu biodiverzity, management území a taktéž povodňový management.

Dárci a partneři

Projekt je podporován finančním subjektem **LIFE Third Countries** a švýcarskou **Agenturou pro rozvoj a spolupráci (Swiss Agency for Development and Cooperation)**. Žadatelem mezinárodního projektu, který je zodpovědný za realizaci projektu, je regionální pobočka IUCN pro Evropu. Po dobu realizace projektu bude IUCN společně s WI zodpovědná za vedení tohoto projektu, zatímco partnerské instituce ze zemí v povodí Sávy - Středisko pro ekologii a přírodní zdroje Přírodovědecké fakulty v Sarajevu, Zemědělský institut Srbska, Státní institut pro ochranu přírody Chorvatska a Institut ochrany přírody Srbska budou zajišťovat důležité odborné vstupy v průběhu projektu prostřednictvím své účasti v projektových pracovních skupinách a na školících setkáních.

Obce Obrež – Obedska bara. Foto: Boris Erg

Cíle a činnosti

Celkovým cílem projektu je ochránit a docílit vhodného managementu jedinečné krajiny a její biodiverzity rozkládající se podél toku řeky Sávy, a to podporou Bosny a Hercegoviny, Chorvatska, Srbska a Slovinska v procesu rozpoznání, ochrany a managementu důležitých záplavových území z hlediska biodiverzity a krajiny, použití kritérií daných směrnicemi o ptácích a stanovištích; vytvoření jednotné ekologické sítě záplavových území (bez ohledu na hranice států), nárazníkových zón a koridorů; prezentovat takové hospodaření v krajině, které podpoří ochranu krajiny a její biodiverzitu a zvýšit povědomí o potřebě ochrany a managementu této jedinečné krajiny podél toku Sávy a její biodiverzity prostřednictvím spolupráce mezi zainteresovanými zeměmi.

Projekt podpoří vypracování národních výkladových manuálů EU Natura 2000 doplněním typů stanovišť vztahujících se k řece Sávě, vyžádaných EU pro doplnění vybraných lokalit do ekologické sítě NATURY 2000 a rovněž jako národní a regionální příspěvek k důležitým konvencím (Bernské, Bonské a konvenci O biologické diverzitě).

Aby byla vytvořena tato ekologická síť, vznikne soupis biodiverzity podél toku Sávy se zaměřením na určení současných typů stanovišť a druhů zahrnutých v EU směrnici o ptácích a stanovištích a zhodnocením již existujících systémů chráněných oblastí v zemích v povodí Sávy.

Školení a rozsáhlé pracovní semináře zaměřené na posílení týmové spolupráce podpoří státy v realizaci směrnic o ptácích a stanovištích a dalších důležitých mezinárodních konvencí o ochraně a udržitelném využití biodiverzity. Navíc projekt odhalí hrozby pro narušení biodiverzity záplavových území a také bude definovat současný ochranný status existujících typů stanovišť a druhů podél Sávy v rámci Natury 2000. Specifické rysy biodiverzity záplavových území Sávy jsou přímo spojeny s tradičním využitím půdy pro pastvu hospodářských zvířat, což formovalo po staletí ráz této krajiny. Zachování této specifické krajiny a její biodiverzity znamená podporu a udržení extenzivní pastvy zvířat, podporu místních komunit k udržení tradičního extenzivního zemědělství, především pastvy dobytka. Udržení pastevecké činnosti je výzvou projektu, ale k jejímu zajištění je nezbytné zabezpečení dostatečného finančního příjmu pro takto hospodařící zemědělce.

Projekt pomůže umožnit zodpovědným úřadům a vědeckým institucím zpracovávat, třídit a vzájemně si vyměňovat údaje týkající se ekologické sítě prostřednictvím jak rozsáhlé týmové spolupráce, tak vytvářením GIS databáze. Struktura a fungování GIS databáze musí být sladěny a sdíleny Bosnou a Hercegovinou, Chorvatskem, Srbskem a Slovinskem.

Pro ochranu a management ekologické sítě podél toku Sávy je nejdůležitější získat podporu veřejnosti a politických subjektů. Tato podpora, mezi jinými, bude získána díky zvýšení povědomí o roli, kterou v měřících celé Střední Evropy hrají záplavová území podél Sávy v ochraně biodiverzity a v jejich důležité roli, kterou sehrávají ve zmírnění negativních dopadů povodní.

Posílení spolupráce mezi sektorem ochrany životního prostředí a vodohospodářským sektorem v každé ze zainteresovaných zemí je jedním z hlavních záměrů tohoto projektu.

Lonsko polje. Foto: Duška Dimović

Pro více informací kontaktujte:

IUCN Programme Office for South-Eastern Europe

Dr Ivana Ribara 91, 11070 Belgrade
Serbia

Tel: + 381 11 22 72 411

Fax: + 381 11 22 72 531

<http://www.iucneurope.org>

Mr. Joerg Lohmann

Mezinárodní ředitel projektu

E-mail: joerg.lohmann@iucn.org

Mr. Boris Erg

Místní projektový ředitel

E-mail: boris.erg@iucn.org

Červený seznam ohrožených druhů IUCN 2007 ukazuje, že krize vymírání se stupňuje

Podle Červeného seznamu ohrožených druhů IUCN 2007 život na Zemi rychle mizí a tento proces bude pokračovat, pokud nebude rychle podniknuto něco na záchranu mizejících druhů. V současnosti tento seznam obsahuje 41 415 druhů a z nich je 16 306 bezprostředně ohroženo vyhynutím oproti 16 118 v minulém roce. Celkový počet vyhynulých druhů dosáhl počtu 785 a dalších 65 druhů lze nalézt pouze v zajetí nebo se zachovává při životě díky kultivaci. Jeden ze čtyř savců, jeden z osmi ptáků, jedna třetina všech obojživelníků a odhadem sedmdesát procent druhů rostlin na celém světě je podle Červeného seznamu ohroženo.

IUCN Červený seznam ohrožených druhů je všeobecně považován za nejspolehlivější ohodnocení druhů organismů celého světa. Třídí je podle míry rizika jejich vymření a silně se zaměřuje na postupující úbytek celosvětové biodiverzity a na vliv, který má člověk na život na Zemi. Přehodnocení našich nejbližších příbuzných, velkých opic, odhalilo pochmurný obrázek. Západní gorila (*Gorilla gorilla*) se přesunula z kategorie ohrožených do kategorie kriticky ohrožených druhů, a to po objevu, že hlavní poddruh zmiňovaného druhu gorily, západní nížinná gorila (*Gorilla gorilla gorilla*), je decimována komerčním trhem s masem a virem eboly. Populace tohoto poddruhu poklesla za posledních 20 – 25 let o více než šedesát procent, z čehož kolem jedné třetiny celkové populace žije na území chráněných oblastí, kde je zabíjena posledních patnáct let virem eboly. Sumatranský orangutan *Pongo abelii* zůstává v kategorii kriticky ohrožených druhů a bornejský orangutan *Pongo Pygmeus* v kategorii ohrožených. Oba druhy jsou ohroženy ztrátou svých přirozených stanovišť v důsledku legální i ilegální těžby dřeva a mýcení pralesů a následným zakládáním plantáží palem pro získávání oleje. Na Borneu vzrostla rozloha palmových plantáží mezi lety 1984 až 2003 z 2000 km² na 27 000 km², takže na celém ostrově zůstalo pouze 86 000 km² biotopů dostupných pro ostatní druhy.

Supí krize

V letošním roce je celkový počet ptáků uvedený v IUCN Červeném seznamu 9956, z nichž 1217 je zařazeno mezi ohrožené. Dochází k úbytku populace afrických a asijských supů, pět druhů bylo zařazeno v Červeném seznamu do jiné kategorie. V Asii byl sup červenohlavý (*Sarcogyps calvus*) přesunut z kategorie mírně ohrože-

ných do kategorie kriticky ohrožených zatímco egyptský sup (*Neophron percnopterus*) se přesunul z kategorie vyžadující pozornost do kategorie ohrožených. Rapidní úbytek ptáků za posledních osm let byl zapříčiněn lékem Diclofenac používaným k léčbě dobytka.

Sup bílý. Foto: Bernard Castelein

Berneška rudokrká - *Branta ruficolis*

Červený seznam 2007: Ohrožená (2006 Červený seznam: VU)

Tento druh má středně velkou populaci, u které, jak se zdá, dochází k rychlému úbytku v krátkém časovém rozmezí. Důvody tohoto úbytku jsou z velké části neznámé. Malé populace dalších arktických chovných hus procházejí dramatickými populačními výkyvy a to by mohla být také příčina úbytku populace výše zmiňovaného druhu. Berneška rudokrká chovaná v Taimyru (70 procent populace), na poloostrovech Gyadan a Yamal a dále v Rusku, v zimě migruje do oblastí Bulharska, Ázerbájdžánu, Rumunska a na Ukrajinu. Následná privatizace půdy v těchto zimních krmištích, redukce území díky zimní kultivaci pšenice a intenzifikaci zemědělství jsou potenciálními hrozbami a některá klíčová krmiště v Bulharsku již zanikla. Dalším tlakem vyvíjeným na druh je povolení odstřelu a lovu hus v Bulharsku a Rumunsku a narušení této populace právě lovem. Lov turisty na Ukrajině představuje vzrůstající hrozbu a v Rusku jsou husy stříleny na tahových stanovištích. Se změnou klimatu a s tím související změnou charakteru stanovišť můžeme očekávat negativní dopad na tento druh a rovněž na další druhy závislé na tundře. Mezi další hrozby patří rozvoj průmyslu na hnízdních stanovištích a používání rodenticidů na zimovištích.

Rostliny ve vážném ohrožení

V současnosti IUCN Červený seznam obsahuje 12 043 rostlin, z nichž je 8 447 zařazeno jako ohrožené. Begonie (*Begonia eiromischa*) je jediným druhem, který byl letos prohlášen za vyhynulý. Tato malajská bylina je známa pouze

ze sbírek vytvořených v letech 1886 a 1898 na ostrově Penang. Rozsáhlé průzkumy nedalekých pralesů v posledních sto letech neuspěly v odhalení jedinců tohoto druhu.

Divoká meruňka (*Armeniaca vulgaris*) ze Střední Asie byla vyhodnocena a přidána do seznamu vůbec poprvé, zařazena byla do kategorie ohrožených.

Druh je přímým předkem rostlin, jejichž kultivace je rozšířena v mnoha zemích po celém světě, ale její populace se zmenšuje v důsledku ztráty svých biotopů zapříčiněných rozvojem turistiky a rovněž jejím zužitkováním pro dřevo, potravu a genetický materiál.

Ztráta druhů je naší ztrátou

Ochranařská činnost zpomaluje v některých případech proces ztráty biodiverzity, ale stále existuje mnoho druhů, které vyžadují větší pozornost ze strany ochránců přírody. V letošním roce byl pouze jeden jediný druh přesunut do mírnější kategorie ohrožení. Mauritijský druh papouška *Psittacula eques*, který byl před patnácti lety jedním z nejzávažnějších papoušků na světě, byl přesunut z kategorie kriticky ohrožených do kategorie ohrožených. Zlepšení je výsledkem úspěšné ochranařské činnosti zahrnující monitoring hnízdišť a příkrmování kombinované s odchovem v zajetí a zveřejněním záchraného programu.

Z předchozích zkušeností víme, že ochrana může fungovat, ale bohužel v letošním roce jsme zaznamenali zlepšení pouze v případě jednoho druhu. To ve světle vládních závazků po celém světě, kdy byl stanoven cíl do roku 2010 zpomalit poměr ztráty biodiverzity, opravdu vzbuzuje obavy. Jasně řečeno, je nutno udělat mnohem více na podporu tisíců entusiastických lidí pracujících každodenně po celém světě pro zachování rozmanitosti života na této planetě. Ochranařská síť zasvěcená boji s krizí vymírání, jako např. Komise pro přežití druhů (Species Survival Commission), pracuje efektivně, avšak potřebuje mnohem více podpory a pomoci, ochránci přírody nemohou pracovat osamocně. Krize vymírání je výzvou, která také vyžaduje pozornost a činnost stran veřejnosti obecně, privátního sektoru, vlád, tvůrců politiky, a to ve smyslu zabezpečení a zachování nedotčené celosvětové biodiverzity pro generace, které přijdou po nás.

Pro další informace o dalších druzích uvedených v letošním IUCN Červeném seznamu navštivte uvedené webové stránky:

http://www.iucn.org/themes/ssc/redlist2007/index_redlist2007.htm

<http://www.iucnredlist.org>

Boris Erg

Výraznější zohlednění mokřadů v managementu povodí na území Slovenska

V letech 2006 – 2007 DAPHNE, Institut aplikované ekologie, organizoval kampaň financovanou z prostředků Dunajského regionálního projektu ke zvýšení povědomí důležitosti mokřadů v managementu (RBM) povodí na území Slovenska. Tato kampaň byla spojena s „Mezinárodní kampaní o mokřadech“ Dunajského environmentálního fóra (DEF) a byla zaměřena na regionální a místní vodohospodáře a subjekty rozhodující ve vodohospodářské politice (Slovenský vodohospodářský podnik, regionální a místní v orgány životního prostředí). Vše začalo zhodnocením současných představ o mokřadech v rámci cílových skupin. Průzkum provedený 105 zástupci cílových skupin ukázal, že velká většina (93 %) respondentů si bylo vědomo důležitosti mokřadů, nicméně pouze malá část z nich si byla vědoma socio-ekonomické důležitosti mokřadů (vyjma ochrany přírody mokřadů). Většina respondentů nedokázala zmínit ani jeden konkrétní příklad, kdy mokřady pomohly vyřešit problémy v RBM.

Pracovní seminář se konal 20. října 2006 v Piešťanech na řece Váhu, v sídle Správy Povodí. Prezentace modelového projektu „Integrované využití půdy a management mokřadů – pilotní projekt ve vesnici Oslavica.

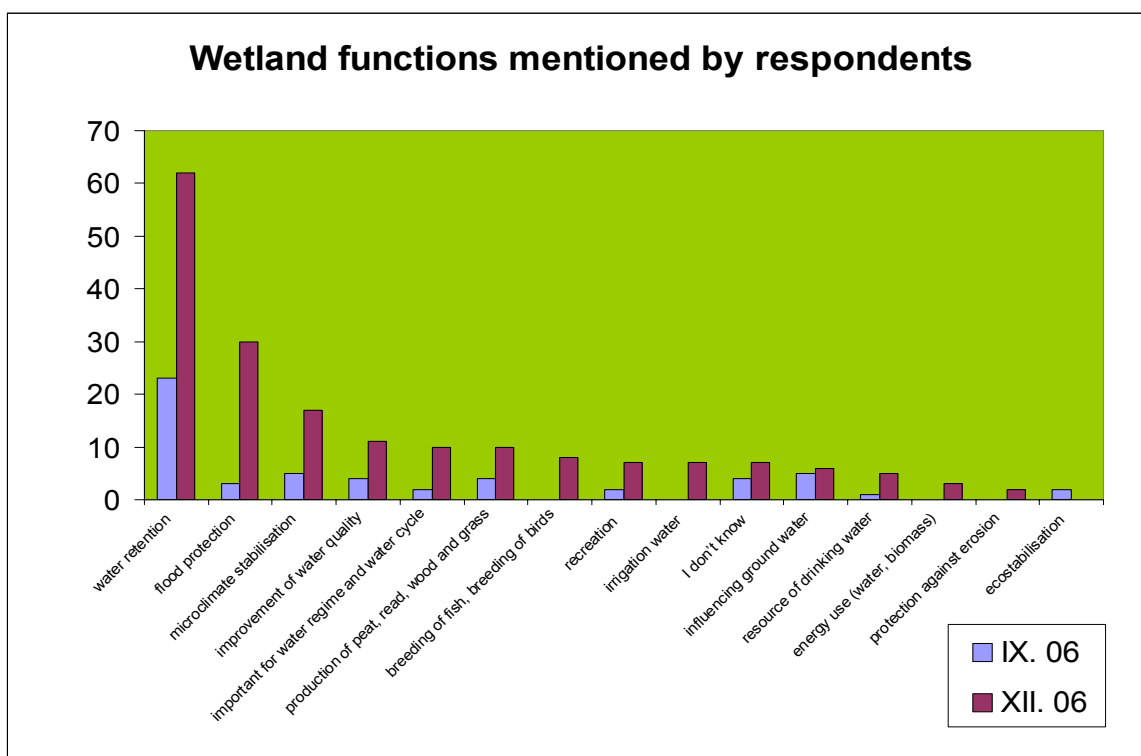
Od října do listopadu 2006 bylo jako součást kampaně zorganizováno deset seminářů po celém Slovensku. Semináře pokrývaly všechna slovenská povodí a zajistily možnost výměny a sdílení vědomostí mezi ochránci přírody a vodohospodáři. V průběhu seminářů získalo informace o hodnotách a funkcích mokřadů a jejich vlastních charakteristikách v jednotlivých povodích Slovenska více než 200 vodohospodářů. Účastníci také získali základní povědomí o časovém rámci a postupu v přijetí směrnice O vodním systému (the Water Framework Directive) se

zvláštním důrazem na podrobné zpracování plánů povodí (River Basin Management Plans). Rovněž byly diskutovány příklady řešení vodohospodářských záležitostí v úspěšných projektech, které zahrnovaly moudré využití a obnovu mokřadů.

Semináře umožnily diskuze o místních mokřadních problémech mezi dvěma důležitými zainteresovanými skupinami v povodí. Také pomohly rozpoznat některé bariéry a překážky stojící v cestě včlenění záležitostí mokřadů do RBM. Mezi nejdůležitější problémy bylo možno zahrnout konflikty v rámci legislativy, nedostatečná komunikace a koordinace mezi relevantními aktéry v rámci povodí, komplikované vlastnictví půdy, nedostatečná finanční podpora priorit ve smyslu přírodě blízkého managementu mokřadů. Průzkum, který proběhl na konci kampaně ve stejné cílové skupině ukázal, že se výrazně zlepšilo povědomí vodohospodářů o záležitostech mokřadů. Lépe rozpoznali, co lze považovat za mokřad (98% v prosinci 2006 v porovnání

s 87% v září 2006) a vzrostlo jejich vnímání hydrologické důležitosti mokřadů (retenční funkce byla v prosinci 2006 zmíněna v 62 odpovědích ve srovnání s 23 odpověďmi v září 2006). Závěrečný pracovní seminář se uskutečnil 24. ledna 2007 a ocenil výsledky kampaně stejně jako laskavou podporu partnerů včetně Slovenského vodohospodářského podniku, Slovenského hydrometeorologického institutu, Státní ochrany přírody a dalších. Jejich spolupráce se ukázala být důležitá pro úspěch kampaně a to stejně je nutno vyžadovat pro úspěch integrovaného managementu povodí.

Milan Janák, DAPHNE – Institut aplikované ekologie
Podunajská 24, 821 06 Bratislava, Slovensko
E-mail: janak@daphne.sk

Srovnání uvedených funkcí mokřadů v jednotlivých odpovědích v září a prosinci 2006.

Řeky pro život

Řeky pro život je projekt realizovaný českou neziskovou organizací, Unii pro řeku Moravu. V projektu jde zejména o posílení účasti veřejnosti při implementaci a popularizaci evropské vodní legislativy. Projekt byl podpořen grantem od Nadace rozvoje občanské společnosti a byl spolufinancován z fondů Evropské unie (EU Transition Facility Programme). Projekt byl realizován od září 2006 do konce srpna 2007.

Hlavním cílem projektu bylo zvýšení povědomí o vodní legislativě Evropského společenství mezi občany v České republice, s důrazem na aktivní i pasivní účast veřejnosti. Rovněž jsme pracovali v oblasti ochrany životního prostředí, převážně řek a říční krajiny v povodí Moravy. Bylo sestaveno několik pracovních týmů složených z techniků, přírodovědců a právníků, aby byly formulovány a řešeny nejrůznější otázky. Tímto způsobem byl projekt postaven a realizován na profesionálním základě. Operativně a účelově byl projekt rozdělen na tři části: Řeky – věc veřejná, Řeky nejsou hrozbou a Řeky a lidé.

V průběhu projektu jsme formulovali ekologicky orientované přístupy pro orgány pracující ve vodním hospodářství v České republice. Komunikace s představiteli vodohospodářského managementu, místních samospráv a s veřejností byla z tohoto hlediska velmi důležitá. Pro tyto účely jsme zorganizovali semináře, kde jsme se setkali s lidmi z mnoha sfér a profesí. Veřejnosti jsme prezentovali některé reálné možnosti protipovodňových opatření na konkrétních příkladech obnovy toků.

Mezi naše projektové činnosti patřilo také několik popularizačně-vzdělávacích akcí nazvaných Lidé na řekách. Konaly se na území Chráněné krajinné oblasti Litovelské Pomoraví a byly složeny ze splouvání řeky Moravy, z exkurzí po lužním lese, vzdělávacích kurzů či úklidu řeky a příbřežních lesů, apod.

Významným přínosem tohoto projektu je vytvoření našich nových webových stránek, kde publikujeme nejaktuálnější informace, výsledky naší práce, materiály ze seminářů a konferencí a podobně. Zajišťujeme důležité informace o vodách a plánování v oblasti vod pro širokou veřejnost. Do budoucna chceme zvýšit povědomí veřejnosti o důležitosti řek pro život lidí. Zkoumání konkrétních problémů a navržení možných řešení povede k lepšímu pochopení přírodních ekosystémů. Zavedení administrativních opatření do praxe je velmi náročným úkolem pro všechny zainteresované strany, ale doufáme, že náš projekt byl úspěšný.

Lukáš Krejčí, Unie pro řeku Moravu
E-mail: krejcilukas@atlas.cz

Mladí tvůrci pro Dunaj 2007

Na národní úrovni byla v České republice soutěž Mladí tvůrci pro Dunaj (MTPD) pořádána v rámci projektu Řeky pro život. První koordinační schůzka Unie pro řeku Moravu se konala v dubnu 2007 a účastnili se jí zástupci Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zemědělství a čeští zástupci Mezinárodní komise pro ochranu Dunaje. Posléze bylo k účasti osloveno více než 2000 škol v povodí řeky Moravy. Rovněž byly rozeslány nezbytné informace o MTPD, DEF, Unii pro řeku Moravu, o Dunaji a rovněž o podmínkách soutěže samotné a další užitečné informace. Výtvarné práce byly do soutěže přijímány do 5. června a do tohoto data bylo posláno více než tisíc fotografií a obrázků včetně těch, které ukazovala díla z různých úhlů pohledu, autorské obrázky, a to vše z celkem 42 škol. Z nich jsme vybrali 251 prací do soutěže; 21 prací nebylo přijato z důvodu nesplnění základních podmínek soutěže. Některé školy neposlaly jména tvůrců, a tak přesně nevíme, kolik dětí se zúčastnilo soutěže, ale odhadujeme, že to bylo kolem pěti set.

Vítězným dílem národního kola se stala práce nazvaná „Svatební tetelení“, autorem Kláry Bártové a Simony Schwarzbachové ze základní školy ve Velké Bíteši. Dílo zobrazuje dvě hlavy vytvořené z písku a ohraničené vodním srdcem. První a druhý vítězný tým (ze základní školy Heyrovského v Olomouci) se ve dnech 30. a 31. srpna 2007 zúčastnily vzdělávacího zájezdu do rakouského Národního parku niva Dunaje (Donau Auen National Park). Děti doprovázeli jejich učitelé, kteří napomohli úspěchu svých žáků v této soutěži. V rámci zájezdu byla podniknuta plavba po Dunaji, návštěva starobylého plovoucího mlýna a také návštěva střediska Národního parku v areálu hradu v Orthu nad Dunajem. Po cestě domů jsme se zastavili v Marchegu, který je znám díky své lokalitě s výskytem čapí kolnie. Bohužel v době naší návštěvy již čápi odletěli. Každý účastník soutěže obdržel jako upomínku diplom a drobné věcné ceny. Všech šestnáct vítězných prací (od asi 50 autorů) obdrželo ceny, které byly uděleny v listopadu. Díky účasti takového počtu škol byl letošní ročník vůbec nejúspěšnějším.

Lukáš Krejčí, Unie pro řeku Moravu
E-mail: krejcilukas@atlas.cz

Den Dunaje 2007 v České republice

Den Dunaje je tradičně slaven 29. června, a to v blízkosti řeky Moravy. Letos se oslavy konaly v Olomouci a byly nazvány Dnem Dunaje / Dnem Moravy v Olomouci. Celá akce se konala v rámci projektu Řeky pro život. Oslava započala plavbou na raftech po řece Moravě, počátek plavby byl v severní části města Olomouce a plavba končila v místech našeho hlavního stanoviště pro oslavy Dne Dunaje, nedaleko tzv. Envelopy.

Zde jsme představili naši koncepci protipovodňové ochrany Olomouce. Ta zohledňuje tři principy – výrazné zkapacitnění koryta řeky Moravy, zapojení řeky do urbanistické struktury města a její zpřístupnění obyvatelům Olomouce.

V průběhu prezentace jsme nabízeli občerstvení pro všechny návštěvníky a k dobré zábavě hrála živá hudba Musica Veronica. Ve zbytku dne jsme navštívili místo realizace rozsáhlého protipovodňového opatření v Olomouci, které je však spíše ukázkou ryze technického řešení. Doufáme, že se všem oslavy Dne Dunaje líbily a tuto akci, opět spojenou s plavbou, prezentacemi a hudbou, plánujeme zopakovat příští rok znovu.

Lukáš Krejčí, Unie pro řeku Moravu
E-mail: krejcilukas@atlas.cz

Mrtvé stromy v potocích a řekách

Obvykle se setkáváme se stromy v lesích a parcích nebo podél silnic a cest. Břehová a doprovodná vegetace je přirozenou součástí mnoha potoků a řek a ovlivňuje stabilitu a rozmanitost jejich břehů. Nicméně málo lidí ví, že mrtvé stromy napadané do koryt toků jsou jejich nedílnou a velmi důležitou součástí. Tento článek je stručným příspěvkem k celosvětovým poznatkům týkajícím se mrtvých stromů či celkově dřevní hmoty v tocích. Zároveň se věnuje situaci v České republice.

Velké stromy v nížinné řece obklopené polopřirodním lužním lesem v CHKO Litovelské Pomoraví.

V šedesátých letech minulého století můžeme vidět počátky výzkumu dřevní hmoty v tocích. Vědci se zaměřovali pouze na vybrané úseky malých toků a vyloženě nezkoumali vlivy a přísun dřevní hmoty v korytech. Hlavním cílem bylo stanovit biologickou důležitost dřeva v ekosystémech vodních toků. Hlavní rozvoj této vědní disciplíny můžeme spatřovat po roce 1990 a v současnosti vědci studují geomorfologický význam, pohyb, ukládání, celkově ve velké komplexnosti vlivy plavené dřevní hmoty. Průzkum je však záležitostí pouze několika regionů v různých částech světa. Kolébkou tohoto vý-

zkumu je severozápadní část USA, ale existují i další důležitá výzkumná a aplikační centra v západní Kanadě, jižní Anglii, ve Francii či Austrálii.

Velké náplavy dřeva, které mají významný vliv na morfologii říčního koryta a diverzitu biotopů. CHKO Litovelské Pomoraví.

Hrubá dřevní hmota v toku Černé Opavy. Příklad podhorské řeky se vstupem mrtvého dřeva z jehličnatých i listnatých lesů. CHKO Jeseníky

Mrtvé dřevo tvořené výhradně jehličnatými stromy v korytě horské bystřiny Bílé Opavy v CHKO Jeseníky

Vliv dřevní hmoty v korytech řek se ekologicky, biologicky a geomorfologicky liší. Dřevní hmota zvyšuje stabilitu dna a břehů, mění hydraulické podmínky, přispívá k lepší morfologické a biologické rozmanitosti, ovlivňuje transport a ukládání sedimentů a má vliv na utváření tůní a mělčin. Na druhé straně může dřevní hmota snižovat kapacitu průtočného profilu, zesílit povodňové účinky a způsobovat obtíže při říční plavbě. Dřevní hmota je nejlevnějším a nejekologičtějším materiálem pro revitalizace vodních toků a ve vyspělých zemích je úspěšně používána po mnoho let. V zemích, kde chybí dostatek znalostí o této problematice a o důležitosti dřevní hmoty, dochází bez výjimky k jejímu odstraňování z koryt řek a potoků.

Dřevo v řekách může nabývat několika podob. Účelné a zažité je rozdělovat mrtvé dřevo na velký či hrubý dřevní materiál, tj. kusy dřeva s průměrem větším než deset cm a délkou větší než jeden metr a drobný nebo jemný dřevní materiál, který označuje kusy o průměru menším než 10 cm s libovolnou délkou. Dřevní zátarasy či obecně akumulace jsou tvořeny mnoha kusy dřevní hmoty a mohou nabývat nespočtu různých podob a mít velké množství vlivů.

V České republice není příliš velký zájem o studium této problematiky. První výzkumy a publikace vznikaly až po roce 2000 a byly čistě účelově zaměřeny bez systematického pojetí.

Tato situace je silně ovlivněna velmi špatným stavem krajiny a vodních toků, kdy většina našich řek je regulovaná bez doprovodu přírodních niv. V roce 2004 výzkumníci z Geografického ústavu Masarykovy Univerzity v Brně začali komplexní výzkum. V roce 2008 navíc zahájili intenzivní výzkum v rámci nového projektu s názvem „Environmentální význam mrtvého dřeva v říčních ekosystémech“. Projekt je podporován grantovou agenturou České republiky a doba trvání je čtyři roky.

K výzkumu bylo vybráno několik modelových úseků různých říčních ekosystémů, na kterých bychom rádi vyvinuli metody pro rozsáhlý výzkum významu dřevní hmoty v korytech, zmapovali distribuci dřevní hmoty, kvantifikovali a charakterizovali jednotlivé kusy dřevní hmoty i akumulace, určili geomorfologické účinky, stanovili dynamiku (mechanismy přísunu a zániku, meziroční srovnání, pohyb). Pro tyto účely budou vybrané kusy označeny a nepřetržitě monitorovány. Samozřejmě musíme provádět velmi četná pozorování, diskutovat a ze získaných poznatků vyvozovat závěry a hypotézy. Očekávaným výstupem projektu bude několik publikací a webové stránky.

Pokud se zajímáte o tuto problematiku, pak nás prosím kontaktujte. Budeme rádi za vaše dotazy a připomínky.

Lukáš KREJČÍ, Unie pro řeku Moravu, Geografický ústav Masarykovy Univerzity v Brně

E-mail: krejcilukas@atlas.cz

Barje – projekt probíhající na naší škole S.Osole

Projekt Barje probíhá ve Vzdělávacím středisku biotechnologie naší střední školy v Lublani od roku 2001. Myšlenka projektu se zrodila díky tomu, že se naše škola nachází na okraji rozsáhlého slatiniště okolo Lublaně (Ljubljansko barje) a jejím symbolem je brodivý pták, koliha velká (Numenius arquata), která se vyskytuje právě na těchto slatiništích.

Cílem projektu je předat žákům vědomosti o této lokalitě. Jde o zvláštní typ krajiny, historicky, sociologicky, biologicky a především ekologicky. Během trvání projektu je organizováno mnoho aktivit; získali jsme mnoho nových zážitků a poznali jsme Lublaňské slatiniště mnohem lépe. Jak žáci ukončují studium na naší škole a pak ji opouštějí, přicházejí noví a projekt pokračuje.

Sbírání zkušeností v terénu je naší hlavní činností, ale také organizujeme přednášky o mokřadních rostlinách a volně žijících živočíchů, diskuze o lovu a zemědělství a jejich vlivu na ekologii a zachování mokřadů. Důležitost mokřadů jako je ten v našem okolí je nedocenitelná, protože zajišťuje ochranné pásmo proti povodním a co je důležitější, uchovává obrovské množství vody, která je potřebná v dobách sucha.

Každým rokem objevujeme slatiniště na našich nespočetných výletech do terénu, s dalekohledem v ruce procházíme přes pole a louky, přeskakujeme stružky a příkopy. Dozvídáme se o rostlinách a pozorujeme ptáky. Každoročně pozorujeme sezónní změny. Doufáme v udržitelnější rozvoj této části naší země.

Lublaňské slatiny jsou součástí povodí Sávy, které pokrývá většinu Slovinska. Sáva je třetím nejdelším přítokem Dunaje a největším, co se týče objemu vody a také náš místní mokřad je částí mnohem většího systému, který silně ovlivňuje celou Evropu. Z tohoto pohledu se pokoušíme přispět k zodpovědnému rozvoji v oblasti a pomoci dobrou péčí našemu dědictví. Vyhlášení Lublaňských slatin regionálním parkem bude dalším krokem k dosažení lepší budoucnosti.

Sava Osle

Zpráva z koalice bulharských nezávislých organizací zabývajících se udržitelnou protipovodňovou prevencí

Sedmého a osmého listopadu 2007 se konala v bulharské Sofii národní konference nazvaná „Ochrana říčních ekosystémů a management udržitelného povodňového rizika“. Konference byla zorganizována Nadací biodiverzity Bulharska ve spolupráci s projektem the UNDP GEF „Rhodope“ a Informačním střediskem pro životní prostředí a vzdělávání.

Konference zajistila možnosti pro výměnu informací a diskuzi na téma udržitelné protipovodňové ochrany a ochranných postupů pro všechny zainteresované strany, národní a regionální instituce a služby, vědce a neziskové organizace

působící v této oblasti. Byla prezentována současná evropská politika a nejlepší postupy, stejně jako praktické zkušenosti z povodí řek Bulharska, Nizozemí, Švýcarska a Ukrajiny.

Následující den po vydání úředního časopisu Evropské komise bylo bulharské odborné veřejnosti představeno nové evropské nařízení 2007/60/EC – ustanovení a management povodní. Jiným důležitým dokumentem, který byl prezentován panem Olegem Dyakovem, představitelem pracovní skupiny pro povodně v organizaci DEF pod ICPDR, se stal Akční povodňový program vydaný organizací ICPDR.

Jako základní součást protipovodňové ochrany byla v rámci konference a vůbec poprvé v Bulharsku, zdůrazněna přirozená retenční opatření a ochrana říčních ekosystémů. Podrobně byly vysvětleny vládní povinnosti a role a taktéž výhody vyplývající z nové koncepce „více prostoru pro řeky“.

Bylo představeno několik studií týkajících se různých bulharských řek. Studie byly především zaměřeny na stanovení rizika a přirozené retenční schopnosti říčních niv, ale rovněž byly diskutovány špatné praktiky uplatňované v managementu říčních koryt.

Ve druhém dni konference měli její účastníci možnost analyzovat problémy a navrhnout různá řešení v rámci vytvořených pracovních skupin. Výsledkem práce bylo nalezení nejdůležitějších problémů v dané záležitosti v Bulharsku. Byly to nedostatečná strategie v protipovodňové prevenci, nevhodné praktiky spojené s čištěním řečišť; nutnost stanovit retenční potenciál povodí; stanovení potenciálu existujících struktur pro retenci vody; navržení a přijetí vhodných praktik pro lesní hospodářství na horních tocích povodí, problémy s infrastrukturou řečišť a potřeba národní informační kampaně. Byla navržena legislativní a technická opatření pro vylepšení současné situace.

Organizátoři konference se setkali s několika překážkami, především institucionálního charakteru. Navzdory tomu, že jsme měli k dispozici rok

na organizaci celé akce a několikrát jsme se pokusili o pozvání zástupců Evropské komise a zástupců ICPDR, nedostalo se nám od nich žádné odpovědi či reakce. Něco je tedy potřeba do budoucna vylepšit. Je zřejmé, že zakomponování udržitelné protipovodňové prevence do vodohospodářského managementu může být dosaženo pouze prostřednictvím úzké spolupráce mezi zainteresovanými stranami.

Daniel Popov, e-mail: dpopov@ceie.org

Vítězkami mezinárodní soutěže škol „Mladí tvůrci pro Dunaj 2007“ se staly maďarské studentky

Poprvé jsme se účastnily soutěže „Mladí tvůrci pro Dunaj“ v roce 2006, kdy se ústřední kolo soutěže konalo v Baja. Protože naše výtvarné dílo zaujalo, získalo zvláštní cenu, a to i přesto, že nevyhovělo plně regulím soutěže.

Právě tento okamžik byl tím, díky kterému jsme pochopily opravdovou podstatu soutěže – vytvořit něco z materiálů, které můžeme získat z řeky samotné. V květnu 2007 jsme se doslechly, že Dunajské environmentální fórum (Danube Environmental Forum) opět zorganizovalo tuto soutěž a rozhodly jsme se jí zúčastnit, protože jsme si z předešlého ročníku odnesly velmi dobré dojmy.

V prvním červencovém týdnu jsme procházely po březích jezera Mályi spolu s dalšími dětmi a začaly přemýšlet. Dívají se na jezero, představovaly jsme si vílu vynořující se z vln. Tělo a šaty víly byly vyrobeny z rybářské sítě a její hlava z rákosí byla ozdobena květinami, lasturami a ulitami hlemýžďů. Rovněž jsme z rákosí vyrobily malé lodičky a později jsme se rozhodly, že by název našeho díla měl být „Dunajská víla rozesílá loďky“. Pořídily jsme fotografii naší víly a zaslaly ji maďarské hodnotící komisi soutěže, která naše dílo ocenila prvním místem.

Při vytváření díla nám pomáhal László Stoll z Asociace ochrany přírody holocénu (Nature Conservation Association). Pomohl nám s výběrem krátkého doprovodného textu a s citací spojující naše dílo s ochranou přírody. Rády bychom mu tímto poděkovaly, protože sehrál důležitou roli v dosažení našeho úspěchu.

Když jsme se staly vítězkami v Maďarsku, znamenalo to, že máme příležitost reprezentovat naši zemi na mezinárodní úrovni. Strávily jsme tři nezapomenutelné dny v Budapešti, a to 9.-11. listopadu 2007, kde jsme se setkaly se zástupci všech třinácti zemí ležících v povodí Dunaje.

Zažili jsme společně mnoho legrace a zúčastnili se společných aktivit, dále navštívili tropikárium, Dunajské muzeum v Ersztergomu, Národní historické muzeum a město Szentendre.

V mezinárodním kole hlasovala pětičlenná komise složená ze zástupců zúčastněných zemí pro jednotlivá díla a k našemu velkému potěšení jsme získaly nejvíce hlasů, a tak jsme se staly vítězkami mezinárodní soutěže „Mladí tvůrci pro Dunaj 2007“. Děti prezentovaly svá díla v angličtině, což byla pro nás obrovská zkušenost, a tak jsme byly schopny po tři dny komunikovat mezi sebou anglicky. Všechny děti si během společných činností našly nové kamarády a neměly jsme mezi sebou jazykové problémy. Nakonec podstatou soutěže je fakt, že děti žijící podél řeky a v celém jejím povodí by měly začít uvažovat o Dunaji společně, o jeho životním prostředí a problémech s tím spojených.

Jedním z členů hodnotící komise soutěže byl pan Philips Weller, který zahájil slavnostní ceremoniál vyhlášení vítězů soutěže těmito slovy: „Tato výtvarná díla účastníků soutěže mohou přitáhnout pozornost dospělých a členů vlád zemí v povodí Dunaje k naší společné zodpovědnosti, ochránit Dunaj a jeho přítoky pro budoucí generace.“

Vítězný tým se skládá ze studentek třídy 7.A ze základní školy Mályi Móra Ferenc, jedná se o tyto studentky: **Vanda Csege, Virgínia Dendők, Kitti Ottlakán a Nikolett Rozsnavszyk.**

Děkujeme za pomoc našim učitelům, Ildikó Bartovi a László Stollu.

Ochrana a udržitelný management biodiverzity v regionu Dragomanských mokřin a vápencového vrchu Chepun A. Ralev

Na počátku roku 2007 započala Balkánská společnost pro volně žijící zvířata (the Balkani Wildlife Society), Bulharská nadace pro biodiverzitu (the Bulgarian Biodiversity Foundation) a Obec Dragoman nový dvouletý projekt navazující na desetileté úsilí o ochranu ekosystému Dragomanských mokřin. Celkový rozpočet ve výši 90 225 EUR je podpořen organizací GEF SGP, Bulharskou nadací pro biodiverzitu a příspěvků od Balkánské společnosti pro volně žijící zvířata.

Poloha dotčeného území

Hlavní aktivity projektu jsou realizovány v regionu Dragomanských mokřin, v samosprávném území obce Dragomanu, Sofijský kraj, Bulharsko. Dragomanské a Aldomirovské mokřiny, vápencové vrchy Chepun a Tri Ushi a mokřadní louky v Rajanovtsi jsou navrhovány jako potencionální chráněné zóny nazvané NATURA 2000 Dragoman. Tento přírodní komplex je důležitou ptačí oblastí pojmenovanou Rajanovtské Mokřadní louky. V samosprávné oblasti Dragomanu jsou organizovány rozvojové turistické aktivity.

Hlavní hrozby a problémy

Hrozby ohrožující zachování biodiverzity území zahrnují přehrazení přirozených pastvin a luk; nadměrný rozvoj pastvin a otevřených vodních ploch a změna druhové skladby; odvodňovací opatření; lov a pytláctví; větrné stavby na stacích budované v místech ptačích lokalit a ohrožení přirozených lokalit; otevření kamenolomů a pěstování nepůvodních druhů dřevin.

Cílovými skupinami projektu jsou místní komunity, turisté, vědci a studenti ze Sofie a celého Bulharska.

Hlavním cílem tohoto projektu je zachování a vhodný management biologické diverzity a

zdrojů v regionu Dragomanských mokřadů s použitím udržitelných opatření. Mezi záměry projektu patří zachování a znovuoživení prioritních lokalit a druhů a zabezpečení takového rozvoje ekoturistiky, který půjde ruku v ruce s výchovou a vzděláváním a v neposlední řadě posílení přirozených zemědělských postupů.

Partneři projektu vyvíjí následující aktivity:

- příprava a asistence při vyhlášení chráněných území Dragomanských mokřadů a Čepunského vápencového vrchu
- příprava plánu pro management stanoviště NATURY 2000 Dragoman
- nutné činnosti pro udržení a obnovu lokalit a druhů
- vytvoření potenciálu pro rozvoj turistiky prostřednictvím konzultací a seminářů
- výstavba turistického střediska Dragomanských mokřadů a rozvoj turistické infrastruktury
- koupě vybavení pro terénní práce a školení a příprava a vydání informačních materiálů pro turisty

Výsledkem projektu bude ochrana 330 ha přirozených lokalit prostřednictvím vytvoření chráněných oblastí. Více jak 20 000 ha území je navrhováno jako stanoviště NATURY 2000. Deset

rodin z Dragomanu se účastní v rozvoji místní turistiky; pro Dragoman bude vytvořen obecní program pro udržitelnou turistiku, včetně označení turistických tras. Turistické centrum je v rekonstrukci. Lokality sedmi druhů globálně ohrožených živočichů a pěti druhů rostlin budou chráněny a udržovány pastvou, setbou a pěstováním místních druhů dřevin.

Andrey Ralev, e-mail: aralev@balkani.org

Nová kniha

Čtyři slovenští autoři – M. Kravčík, E. Toth, J. Kohutiar a M. Kováč spolu s českým autorem J. Pokorným ze Společnosti pro Obecné blaho (ENKI) napsali ve spolupráci s neziskovou organizací Lidé a voda knihu zabývající se koloběhem vody, nazvanou **Voda pro ozdravení klimatu – Nové vodní paradigma**. Ke zveřejnění titulu došlo v září 2007 a knihu lze zdarma stáhnout v anglické a slovenské verzi na webové adrese www.waterparadigm.org.

Autoři popisují, jak dochází vlivem odlesnění, rozsáhlého odvodňování zemědělské půdy a urbanizace k narušení koloběhu vody. Zejména v obcích a městech začala být dešťová voda vnímána jako voda odpadní, a tak je odváděna pryč veřejnou kanalizací. Podle odhadů více než 20 biliónů m³ dešťové vody je každoročně odvedeno bez užitku pryč z evropského kontinentu. Zvyšující se odvádění dešťové vody a omezená infiltrace do půdy snižuje půdní vlhkost na rozsáhlých územích, což vede ke vzrůstu kumulace tepla. Jelikož je v půdě nedostatek vody, obrovský tok sluneční energie nemůže být přeměněn na latentní teplo právě působením odpařování vody a namísto toho je přeměněn v teplo přenesené z povrchu půdy do atmosféry pomocí turbulentní výměny. Pokles vypařování vody o 1mm za den na celkovém území Slovenska (49 000 km²) vede k uvolnění tepla do atmosféry (turbulentní výměnou) o hodnotě asi 35 000 GWh za jeden slunečný den. To je množství tepla vyšší než roční energetická produkce všech elektráren na území Slovenska. Následný nárůst teplotních rozdílů spouští mechanismy, které zvyšují klimatické extrém.

Tato kniha je doplněna překvapivě jednoduchými a přirozenými výklady a ilustracemi výše zmíněných jevů, které se odehrávají jak na Slovensku, tak i v dalších oblastech povodí Dunaje. Tato kniha přináší nový pohled, vzájemné souvislosti, zodpovědnost a výzvy. Nicméně autoři sami také navrhují řešení. Tvrdí, že ta část klimatických změn, která je výsledkem lidské činnosti související s odvodňováním, může být navracena k původnímu stavu prostřednictvím systematic-

kého a v masovom mēřítke prováděného shromažďování, uchovávání a recyklování dešťové vody. Zvýšení retenční kapacity půdy a záchyt srážkové vody v místech, kde spadne, je již samo o sobě efektivním protipovodňovým (a protierozním) opatřením. Autoři poukazují, že půda se zadržanou srážkovou vodou bude stabilizovat teplotně a klimaticky a extrémny v klimatu – konkrétně povodně a sucha – budou zmírněny. Přírodní katastrofy se budou jistě vyskytovat, ale vyjma další vnější faktory, míra ekonomických a civilizačních škod zapříčiněna počasím bude snížena.

Kniha je napsána čtivě a přináší novou naději pro zvědavé a hledající vodohospodáře – a vodohospodářem ve smyslu této knihy je prakticky každý, kdo pracuje nějakým způsobem s vodou, půdou nebo vegetací.

Michal Kravčík, Lidé a voda, Slovensko
www.peopleandwater.sk

Ústředí DEF a mluvčí fóra

Sekretariát DEF

Déri sétány 13. III.4.
H-6500 Baja, Maďarsko
Tel/Fax: +36 79 525 163
e-mail: def@baja.hu
web: www.def.org.hu
Kontaktní osoba: Viktor OROSZI

Národní kontaktní body DEF

RAKOUSKO

Distelverein
Franz Mair Strasse 47
2232 Deutsch Wagram, Rakúsko
Tel.: +43 2247 511 08
Fax: +43 2247 511 09
e-mail: a.thoby@distelverein.at
web: www.distelverein.at
Kontaktní osoba: Astrid THOBY

BOSNA A HERCEGOVINA

Centar za Okolisno Odrzivi Razvoj (COOR)
Stjepana Tomica 1
71 000 Sarajevo, Bosna a Hercegovina
Tel: +387 33 212 466
Fax: +387 33 207 949
e-mail: vildan.mulagic@heis.com.ba
web: www.coor.ba

Kontaktní osoba: Vildan MULAGIC

BULHARSKO

Информационен и учебен център по екология
ул. "Цанко Церковски" 67, вх. В, ет. 2, ап. 3
1421 Sofia, Bulharsko
Tel./Fax: +359 2 866 9047
e-mail: milena@ceie.org, ceie@ceie.org
web: www.ceie.org
Kontaktní osoba: Milena DIMITROVA

CHORVATSKO

Ekolosko Drystvo Zeleni Osijek
Opatijska 26 f
31000 Osijek, Chorvátsko
Tel.: +385 31 565 180
Fax: +385 31 565 182
e-mail: zeleni-osijek@os.t-com.hr
web: <http://www.zeleni-osijek.hr>
Kontaktní osoba: Dinko PESIĆ

ČESKÁ REPUBLIKA

Unie pro řeku Moravu
Hrubá voda 10
78361 Hlubočky, Česká republika
Tel.: +420 585 204 495
Fax:
e-mail: krejcilukas@atlas.cz
web: <http://www.uprm.cz>
Kontaktní osoba: Lukáš KREJČÍ

NĚMECKO

Bund Naturschutz in Bayern e.V.
Pettenkoferstrasse 10a/l
80336 München, Nemecko
Tel.: +49 89 548 298 63
Fax: +49 89 548 298 18
web: <http://www.bund-naturschutz.de>
Kontaktní osoba: Christine MARGRAF
e-mail:
christine.margraf@bund-naturschutz.de
Kontaktní osoba: Gerhard NAGL
e-mail: gerhard.nagl@donaufluss.de

MAĎARSKO

Baja Ifjúsági és Természetvédelmi
Egyesület (BITE)
Petőfi sziget 11
H – 6500 Baja, Maďarsko
Tel/Fax: +36 79 525 163
e-mail: bitebaja@gmail.com
web: <http://bite.baja.hu>
Kontaktní osoba: TAMÁS Enikő Anna

MOLDAVSKO

Miscarea Ecologista din Moldova (MEM)
Serghei Lazo St. no. 13
2004 MD Chisinau, Moldavsko
Tel.: + 373 22 237 423
Fax: + 373 22 232 408
e-mail: renitsa@yahoo.com
web: www.mem.md
Kontaktní osoba: Lucian RENIȚSA

ČERNÁ HORA

Društvo prijatelja reke Tare
Ulica Svetog save 37, p.b. 31
84220 Žabljak, Montenegro
Tel./Fax: +382 89 361 115
e-mail: tarafriends@cg.yu
Kontaktní osoba: Miroslav SLJIVANCANIN

RUMUNSKO

Centrul de Consultanta Ecologica Galati
(CEEG)
Str. Basarabiei nr. 2
800201 Galati, Rumunsko
Tel.: +40 236 499 957
Fax: +40 236 312 331
e-mail: eco@cceg.ro
web: <http://www.cceg.ro>
Kontaktní osoba: Petruța MOISI

SRBSKO

Forum za Zastin Zivotne Spedine
Dunaskov Sliva Srbije
Andricev venac 2
11 000 Beograd, (Planinarski savez),
Srbsko
Tel./Fax: +381 11 323 1374
e-mail: defyu@Eunet.yu,
mbartula@eunet.yu
web: <http://www.defyu.org.yu>
Kontaktní osoba: Mirjana BARTULA

SLOVENSKO

DAPHNE – Inštitút aplikovanej ekológie
Podunajská 24
821 06 Bratislava, Slovensko
Tel./Fax: +421 2 455 240 19
e-mail: janak@daphne.sk
web: www.daphne.sk
Kontaktní osoba: Milan JANÁK

SLOVINSKO

Društvo za proučevanje ptic in varstvo
narave (DPPVN)
Ptujška c. 91
SI-2327 Race, Slovinsko
Tel.: +386 41 699 268

Fax: +386 1 754 9379
e-mail: milan.vogrin@guest.arnes.si
Kontaktní osoba: Milan VOGRIN

UKRAJINA

The Western Center of the Ukrainian
Branch of the World Laboratory
(WCUBWL)
4 Mateyko St.
290000, Lviv, Ukrajina
Tel./Fax: +38 032 245 9421
e-mail: networld@lviv.farlep.net
Kontaktná osoba: Petro HRYCYŠYN

Jak můžete přispět do Bulletinu DEF?

Do bulletinu prosím posílejte pouze články o akcích či událostech, které již proběhly. Nezapomeňte popsat, kdy a kde se akce konala, a kdo se účastnil. Nepište o vašich budoucích plánech. Pro článek se pokuste vymyslet atraktivní nadpis. Příspěvky by měly být napsané v angličtině a délka by neměla přesáhnout 200 – 300 slov. Dobré je k článkům připojit obrázky a internetové odkazy. Články posílejte přímo editorovi Bulletinu DEF na e-mailovou adresu milan.vogrin@guest.arnes.si nebo můžete články konzultovat s Unií pro řeku Moravu na e-mailu info@uprm.cz. Nezapomeňte uvést svoje kontaktní údaje.

POVODÍ DUNAJE

